

Ekologizacja europejskiej gospodarki: Reakcje i inicjatywy państw członkowskich i partnerów społecznych

Streszczenie

Wstęp

Coraz częściej uznaje się, że zmiany klimatyczne będą miały wpływ na rynek pracy: niektóre regiony, sektory, zawody i grupy kompetencji odczują negatywne skutki, podczas gdy inne na nich zyskają. Partnerzy społeczni i rządy mają wobec tego istotną rolę do odegrania przy ułatwianiu przejścia do „bardziej proekologicznej gospodarki”, przykładowo: przewidując i promując niezbędne umiejętności w celu uniknięcia bezrobocia strukturalnego, wspierając wydajne technologie i proekologiczne przedsiębiorstwa rozpoczynające działalność oraz ukierunkowując finansowanie publiczne na środki zmniejszające obciążenie środowiska.

Niniejsze sprawozdanie dotyczy reakcji i inicjatyw rządów narodowych i partnerów społecznych państw członkowskich Unii Europejskiej i Norwegii w sferze współpracy ukierunkowanej na osiągnięcie bardziej proekologicznej gospodarki oraz maksymalizację potencjału tworzenia miejsc pracy w tym nowym obszarze. Ustalenia oparte są na danych przedstawionych przez krajowe centra Europejskiego Obserwatorium Stosunków Przemysłowych (EIRO) Europejskiej Fundacji na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy (Eurofound). W pierwszej części skoncentrowano się na krajowych planach naprawy obejmujących aspekty związane z ekologią, pokazując jak państwa członkowskie stworzyły struktury zarządzania oraz platformy debat dwu- i trójstronnych w celu realizacji ekologicznej agendy oraz przedstawiając wzrost świadomości znaczenia zmniejszania emisji dwutlenku węgla (CO₂) i rozwijania alternatywnych źródeł energii. Zakres tych inicjatyw obejmuje produkcję energii odnawialnej (w tym energii fal, energii słonecznej i energii wiatru), efektywność energetyczną, transport zorganizowany z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, zaopatrzenie w wodę, gospodarowanie odpadami i zrównoważone rolnictwo. W sprawozdaniu przedstawiono również kilka innowacyjnych inicjatyw, które można rozpowszechniać jako przykłady dobrych praktyk.

Kontekst polityki

Institucje Unii Europejskiej działały w ostatnich latach aktywnie w zakresie realizowania strategii na rzecz proekologicznej gospodarki, która to strategia zawiera

ramy działań dla poszczególnych państw członkowskich. Podstawowym ekologicznym celem Unii Europejskiej jest zobowiązanie do redukcji do 2020 r. emisji dwutlenku węgla do poziomu niższego o 20 % od poziomu z 1990 r. Europejska strategia rozwoju zrównoważonego rozwoju jest strategią długoterminową i została włączona do wielu innych strategii unijnych (takich jak wytyczne w sprawie polityki zatrudnienia i agenda społeczna). W związku z tym większość państw członkowskich stworzyła swoje własne krajowe strategie rozwoju zrównoważonego. Europejski plan naprawy gospodarczej zatwierdzony przez głowy państw i rządów w grudniu 2008 r. zawiera strategiczny cel przyspieszenia przejścia na gospodarkę opartą na technologiach niskoemisyjnych. Ostatnio Komisja Europejska zarysowała swoje stanowisko w wydanej w kwietniu 2009 r. białej księdze zatytułowanej „Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania”. Na poziomie międzynarodowym istnieje trójstronna inicjatywa „Zielone Zawody” („Green Jobs Initiative”), która przedstawia stanowisko pracodawców, związków zawodowych i rządów na temat promocji miejsc pracy przyjaznych dla środowiska oraz rozwoju w świecie dotkniętym zmianami klimatu.

Główne ustalenia

Podczas gdy ogólny obraz przedstawiony w sprawozdaniu pokazuje, że rządy i partnerzy społeczni w większości państw aktywnie promują „ekologiczną agendę”, poziom zaangażowania, mobilizacji, istnienia struktur zarządzania oraz prowadzenia debaty jest różny. To samo dotyczy postrzegania „ekologiczności” w Europie (np. energii jądrowej, złomowania samochodów, rolnictwa ekologicznego).

Jedną z głównych inicjatyw wprowadzonych przez wiele rządów krajowych w ostatnich latach to schemat zachęt finansowych mających skłonić obywateli do złomowania samochodów. Jednakże zasadność ekologiczna takich schematów płatności jest przedmiotem poważnej debaty; rozważa się również, czy nie przynoszą one większej korzyści przemysłowi motoryzacyjnemu niż środowisku.

W niektórych państwach członkowskich recesja zepchnęła problemy związane ze środowiskiem na dalszy plan, podczas gdy inne państwa wykorzystywały swoje plany naprawy w celu promowania przejścia na gospodarkę niskoemisyjną. Przykładem dobrej praktyki w zakresie ekologicznej umowy zbiorowej jest część belgijskiego planu naprawy – „eko-czek”, czyli dodatek do wynagrodzenia przyznawany pod pewnymi warunkami wraz z ulgami podatkowymi w celu zachęcenia do nabywania ekologicznych i trwałych dóbr konsumpcyjnych. Eko-czeki uznawane są za dodatek od pracodawcy, jednakże w praktyce stosowane są w procesie rokowań zbiorowych jako argument na żądania płacowe związków zawodowych wskazujący na „miękkie” podwyżki płac. Z ulg podatkowych korzystają zarówno pracodawcy, jak i pracownicy.

Innym przykładem jest porozumienie zbiorowe podpisane we Włoszech przez partnerów społecznych i kierownictwo, wskutek którego sprzedaż fabryki Electroluxa w Scandicci na rzecz Anglo-American Investment Fund przyniesie konsekwencje w postaci przejścia z produkcji małych łódówek na produkcję paneli słonecznych i skrzydeł wiatraków. Porozumienie przewiduje, że do 2010 r. fabryka zatrudni co najmniej 370 z 450 osób pracujących w niej obecnie.

Partnerzy społeczni w całej Europie zaangażowani są w różnorodne działania, w tym wydawanie deklaracji w sprawie polityki, organizację konferencji i warsztatów na temat kwestii ochrony środowiska oraz przygotowywanie programów szkoleniowych w celu zapewnienia, że ich członkowie posiadają odpowiednie kompetencje. W niektórych państwach, tam gdzie partnerzy społeczni są mniej aktywni, inicjatywami takimi zajmują się często organizacje pozarządowe. Wyraźne różnice zaobserwować można w podejściu do tego zagadnienia przedstawicieli pracodawców i pracowników – pracodawcy są bardziej zainteresowani utrzymaniem konkurencyjności w gospodarce proekologicznej. Na działania pracodawców mają często wpływ kwestie związane z przestrzeganiem przepisów, w szczególności w odniesieniu do ustawodawstwa związanego z ochroną środowiska. Ponadto inicjatywy pracodawców w obszarze ekologii są zazwyczaj częścią ogólnych strategii społecznej odpowiedzialności biznesu. Z kolei organizacje związkowe często prowadzą lobbing i kampanie skierowane na rządy i środowiska biznesowe.

Kwestią podkreślaną na poziomie europejskim, ale również w niektórych państwach, jest brak umiejętności pracowników. W celu zmniejszenia tych niedoborów brytyjscy partnerzy społeczni, w szczególności po stronie pracodawców, aktywnie zaangażowali się w promowanie strategii mających na celu podniesienie poziomu umiejętności

pracowników niezbędnych w proekologicznej gospodarce. We Włoszech uczelnie wyższe i podmioty prywatne zajmujące się szkoleniami przygotowują kursy rozwijające umiejętności potrzebne pracownikom w przyszłej gospodarce proekologicznej.

Wskazówki dotyczące polityki

- Rządy, związki zawodowe, pracodawcy i inne zainteresowane strony w całej Europie zasadniczo zgadzają się co do tego, że gospodarka proekologiczna ma potencjał tworzenia w przyszłości znacznej liczby miejsc pracy. Jednym z głównych wyzwań jest uzyskanie kontroli nad potencjałem tego obszaru i wykorzystanie go w celu ożywienia gospodarek, które cierpią z powodu obecnego kryzysu gospodarczego.
- Sprawozdanie pokazuje, że – za wyjątkiem nielicznych przypadków – w obszarze zaangażowania i mobilizacji partnerów społecznych i rządów oraz treści inicjatyw wyraźnie widoczne są podziały wschód-zachód oraz, w mniejszym zakresie, północ-południe, odzwierciedlające różnorodność krajowych priorytetów.
- Belgijski eko-czek oraz włoski przypadek restrukturyzacji są dobrymi przykładami tego, jak partnerzy społeczni mogą wpłynąć na proces przekształcania i wzmocnić go wykorzystując swoje tradycyjne narzędzia rokowań i układów zbiorowych.
- Oczekuje się również, że ekologiczna agenda zmieni treść i formy dialogu społecznego. Możliwe są zmiany konfiguracji głównych podmiotów oraz procesów dialogu społecznego. Jednocześnie powstawać mogą nowe procesy i struktury mające na celu prowadzenie debaty na temat nowych zagadnień związanych z zatrudnieniem w kontekście wzrostu gospodarki proekologicznej.
- Niezbędne jest uwzględnienie długoterminowej perspektywy tej tematyki, jako że gospodarka proekologiczna nie rozwiąże problemów krajów w krótkim czasie. Przejście na alternatywne źródła energii i ograniczanie emisji dwutlenku węgla przy jednoczesnym zapewnieniu konkurencyjności gospodarek i adekwatności umiejętności pracowników wymagać będzie ostrożnego długoterminowego planowania oraz racjonalnych politycznych ram prawnych. Polityka unijna może pełnić w tym procesie rolę katalizatora.

Informacje dodatkowe

Sprawozdanie „Ekologizacja europejskiej gospodarki: Reakcje i inicjatywy państw członkowskich i partnerów społecznych” dostępne jest w Internecie pod adresem:
<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0972.htm>

Christine Aumayr, urzędnik ds. badań
cau@eurofound.europa.eu